

Gittin Sources 33-34

רא"ש מסכת גיטין פרק ב סימן כה

כה מתני' הכל כשרין לכתוב הגט אפילו חרש שוטה וקטן האשה כותבת את גיטה והאיש את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמו:

גמ' והא לאו בני דעה נינהו פי' ולא ידעי לכתוב לשמה ולר' אלעזר פריך דבעי כתיבה לשמה משום דתריצנא לרישא כר' אלעזר [דף כג ע"א] א"ר הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו ואמר לו שיכתוב לשמה אבל אין לפרש כההיא דלקמן דהכל כשרים להביא חוץ מחש"ו משום דלאו בני שליחות נינהו ובעינן שליחות לכתוב הגט דא"כ מאי קא משני כשגדול עומד על גביו דלענין שליחות מה מועיל כשגדול עומד על גביו דמכל מקום הקטן שאינו בר שליחות כותב הגט ומהאי טעמא נמי לא משני הא דעובד כוכבים פסול משום דלאו בר כריתה הוא משום דלא בעינן בני כריתה אלא במידי דבעינן שליחות כדאמר' לקמן (דף כג ב) אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין אבל כתיבת הגט דלא בעינן שליחות מדמכשיר חרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו לא בעינן נמי שיהו בני כריתה והא דאמר' בפ"ק (דף י ב) ר' שמעון דמכשיר בגיטי עובדי כוכבים והא לאו בני כריתה נינהו ומשני ירד ר' שמעון לשיטת רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי משמע דלרבי מאיר יש לפסול מטעם דלאו בני כריתה נינהו ואף על גב דלא בעינן שליחות לר' מאיר בחתימה כמו לרבי אלעזר בכתיבה דתרווייהו מוכתב נפקי להו לא דמי דחתימה שהיא לשם עדות אף ע"ג דלא בעינן שליחות יכול לפסול בעובדי כוכבים משום דלאו בני כריתה נינהו אבל כתיבה לר' אלעזר דלאו לשם עדות וגם נמי לא בעינן שליחות למה יש לנו לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו הא לא פסלינן בפרק אין מעמידין (דף כז א) מילה בעובד כוכבים אף על גב דלאו בני מילה נינהו וא"ת והא מוכח לקמן (דף עא ב) דבעינן שליחות בכתיבה דאמרין צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואמרין נמי (לקמן דף סג ב) ההיא דהו קרי לה נפואתה כתוב סהדי תפואתה וקאמר דעשו עדים שליחותן ויש לומר דכולה מילתא לא הוי אלא משום לשמה דלא חשיב בשלא צוה הבעל משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת תדע מדדייקין בריש זבחים (דף ב ב) ממתניתין דהכותב טופסי גיטין דמסתמא לאו לשמה קאי ומשמע דפסיל ליה בכל ענין אפי' עשאו לשם אשה זו כיון שלא צוה הבעל וחשיב ליה סתמא^(נ) כדמוכח התם והיינו טעמא דלא בעינן שליחות משום דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר כלומר וכתב הסופר ונתן הבעל משום דרוב אנשים אינן בקיאים לכתוב גיטין והא דאמר לעיל (דף כ א) יכילנא למיפסל כולהו גיטי דעלמא וכו' אילימא משום וכתב והכא איהי כתבה ליה לאו משום וכתב קאמר אלא משום דכתיב וכתב ונתן ובעינן שיכתוב ויתן לה והכא אפי' נכתב בשליחותו ובציווי לא יהיב לה מידי דשלה הוא הלכך להאי פירושא דלא בעינן שליחות לכתובה כשר העבד לכתוב הגט^(כ) אף על גב דלאו בר כריתה הוא אבל ר"י פי' פירוש אחר דאליבא דרבי מאיר פריך והא לאו בני דעה נינהו דסלקא דעתך דרבי מאיר מצריך מדרבנן כתיבה לשמה ואליבא דר' מאיר הוא דקא משני כשגדול עומד על גביו כיון דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן מכשיר בחרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו אבל רבי אלעזר דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא פוסל בגדול עומד על גביו משום דבעינן שליחות בכתיבה ולהך פירושא עבד פסול לכתוב הגט^(א) וכן הרמב"ם ז"ל מנאו בכלל הפסולין:

תוספות מסכת גיטין דף כב עמוד ב ד"ה והא לאו

והא לאו בני דיעה נינהו - לר' אלעזר פריך דר' מאיר לא חייש בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ"ק דחולין וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו' ואמר' בגמ' (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו' התם מיירי כשאינו מלמדו לכין לשחוט אלא ראייה בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה ולהכי נמי בפ' מצות חליצה (יבמות קד:) ממעט מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאיש כתוב בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אף על גב דאמר התם דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שניהם משום דב"ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא בגדול עומד על גביו כשר אפי' בשוטה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה שכותב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי"א) דשוטה לאו בר חליצה הוא אף על פי שב"ד מלמדין אותו דלא מינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא"ת ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דאמרין לקמן (דף עא:) צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא צוה הבעל לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרין בריש זבחים (דף ב:) והא דאמר בריש כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי פירוש כתב לגרש את אשתו ונמלך דלאו איהו קא כתיב לה לא משום דהבעל צריך לכתוב אלא לפי שלא נכתב לגירושי דידהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ.) יכילנא למיפסל לכולהו גיטא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה התם אונתן סמך דבעינן שיכתוב בציווי ויתן והכא אפילו נכתב בציווי לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא לאו בני כריתות נינהו וי"ל דחשיבי

בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות אבל קשה דמשמע דלא פסיל עובד כוכבים אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאיתויי ברייתא דעובד כוכבים פסול ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא לשם עדות דבמידי שליחות הוא דאמרי' לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח כו' או חתימה לר' מאיר שהיא לשם עדות פריך לעיל בפ"ק (ד' י:) גבי גיטין שחותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לר"א דלא לשום עדות ולא לשם שליחות הוא אין לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו דהא לא פסלי בפ"ב דע"ז (ד' כז.) מילה בעובד כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו ועוד אומר רבינו יצחק דמצינן למימר דסוגיא זו אליבא דר"מ וס"ד דלר"מ נמי בעינן כתיבה לשמה מדרבנן דגזרי' כתיבה אטו חתימה ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו ומהני אפילו בשוטה טפי מבחליצה כיון דלא הוה אלא מדרבנן אבל לר' אלעזר דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו כמו בחליצה ופריך רב נחמן מברייתא דקתני עובד כוכבים פסול ומשמע ליה דאתא כר' מאיר מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים ומשני דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד ופסול אפי' גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר הדר אמר רב נחמן כו' וברייתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר היא ונקט עובד כוכבים לרבותא דאע"פ שהוא בן דעת יותר וה"ה דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות ואי לא בעינן שליחות נקט עובד כוכבים דפסול בכל ענין דאילו חרש שוטה וקטן כשרים בגדול עומד על גביו ומיהו שוטה ודאי פסול כמו בחליצה וכן משמע דאפילו לר' מאיר ס"ד דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דהא לבתר דאוקי נמי מתניתין כר' מאיר פריך והא ודאי עובד כוכבים לדעתא דנפשיה קא עביד ועוד נראה דהשתא ס"ד דאפי' ר' מאיר בעי כתיבה לשמה מדאורייתא ובחתימה הוא דפליגי רבי מאיר סבר דוכתב דקרא קאי אחתימה נמי ור' אלעזר סבר דאכתיבה לחודה קאי מדפריך רבא לרב נחמן וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט כו' משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו כתיבה בעי ר' מאיר מוכתב ולפי זה פסול נמי כתיבה במחובר והא דתנן לעיל תלשו וחתמו ונתנו לה כשר מיירי כששייר מקום התורף והשתא פריך והא לאו בני דעה נינהו לכו"ע ומסיק רב נחמן דברייתא דקתני עובד כוכבים פסול כר' אלעזר ומתניתין רבי מאיר דלא בעי כתיבה לשמה ונקט חרש שוטה וקטן והוא הדין עובד כוכבים אי נמי לא נקט עובד כוכבים משום דרישא אתיא נמי כר' אלעזר ולדידיה דוקא חש"ו כשרין בגדול עומד על גביו אבל סיפא דדייקין מדפסיל עובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר אתיא כרבי מאיר ואתי שפיר דלא תיקשי אדדייק מדפסיל לעובד כוכבים לענין כו' אדרבה לידוק מדלא תני ליה ברישא דפסול אלא משום דרישא אתיא נמי לר' אלעזר כמו לרבי מאיר ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד והוה ליה ליפסל לרבי מאיר לכל הפחות מדרבנן בגדול עומד על גביו.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף כג עמוד א

אלא מעתה נכרי וישראל עומד ע"ג ה"נ דכשר וכו', וא"ת אמאי לא משני ליה שאני נכרי דלאו בן כריתה הוא אבל הני בני כריתה נינהו לכשיגדיל הקטן וישתפה השוטה, וי"ל דלא קפדינן אבני כריתה אלא במידי דצריך שליחות כדאמרי' לקמן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה מ"ט לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין, והא דאמרי' בפ"ק (י' ב') גבי גטין העולין בערכאות של גוים והא לאו בני כריתה נינהו ומשני ירד ר"ש לשטתו של ר"א דאמר עדי מסירה כרתי דאלמא משמע דלר"מ דאמר עידי חתימה כרתי פסול כיון דלאו בני כריתה נינהו, ומסתמא כל שפוסל לר"מ בחתימה פוסל לר"א בכתיבה וכל שכשר לר"א בכתיבה כשר לר"מ בחתימה, דהא כתיבה לר"א וחתומה לר"מ מוכתב לה נפקא להו דר"מ מוקי לה לחתימת העדים ור"א מוקי לה לכתיבת הגט, אלמא מדפסילי לר"מ מטעם דלאו בני כריתה נינהו משמע נמי דלר' אלעזר איכא למפסלינהו משום דלאו בני כריתה נינהו ואף על גב דלא בעינן שליחות, י"ל דלא דמי דמ"מ חתימת העדים דמתורת עדות היא יש לפסול בגוים משום דלאו בני כריתה נינהו אבל כתיבה לר"א כיון דלאו משום עדות הוא ושליחות נמי לא בעיא לא פסלינן להו משום דלאו בני כריתה נינהו, כי היכי דלא פסלינן בפרק אין מעמידין (כ"ז א') מילה בגוי אף על גב דלאו בני מילה נינהו ומאן דפסל התם מן המול ימול נפקא ליה הא לאו הכי כשר. וא"ת והיכי אמרי' דכתיבה לא בעיא שליחות והאמרי' לקמן (ע"א ב') צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו, ואמרי' נמי (ס"ג ב') בההוא מעשה דההיא דהוה קרו לה נפאתא וכתבי אינהו טפאתא דאין חוזרין ועושין לה גט אחר משום דעדים שעשו שליחותן הם אלמא שליחות בעיא, וי"ל דכולא מלתא לאו משום שליחות הוא אלא משום לשמה שאם יכתבו בלא צואת הבעל לא יתנו לב כל כך לכתוב לשמה ויכתבו סתם וקי"ל דסתמו כשלא לשמו משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא, ותדע דברישי זבחים דייק ממתני' דהכותב טופסי גטין צריך שיניח מקום האיש דסתמו שלא לשמו קאי דמקשה התם אהא דתנן התם כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה טעמא דנזבחו שלא לשמן הא סתמא כלשמן הוי ורמינהי הכותב טופסי גטין צריך שיניח וכו' אלמא סתמיה לאו כלשמה הוי ומשני זבחים בסתמא לשמן קאי אשה בסתמא לגירושין קיימא בתמיהא דאלמא שמעי' מינה דאי אשה לגירושין קיימא טופסי גיטין כשרים אף על פי שלא עשאו בעל לסופר שליח, ומאי דפסלינן ליה במתני' לטופסי גיטין בלא צואת הבעל משום דבלא צואת הבעל לא חשבינן לכוונתן לשמה כונה מעליא אף על פי שמתכווין לשמו ולשמה, דמסתמא בכל ענין פסיל ליה ואף על פי שמתכוון הוא לשם אשה זו דכיון שלא צוה הבעל והיא אינה עומדת להתגרש כשלא לשמה חשבינן ליה,

והיינו נמי דגבי חרש שוטה לא פריך והא לאו בני שליחות נינהו ואפי' עומד על גביו לא מהני, משום דבכתיבה לא בעי שליחות. וכיון דאתינן להכי שמעינן מינה דעבד מותר לכתוב את הגט דאע"ג דלאו בני כריתה נינהו הא אסיקנא דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה אלא אבני דעה דכתבי לדעתין, ועבד נמי דשייך במצות כנשים וכל מה שהנשים כשרות לו אף הם כשרין לו, ואשה שכשרה לכתוב את הגט אף הן כשרין לו, והר"מ במז"ל שמנאו בכלל הפסולין לכתוב את הגט לא נראו דבריו.

תוספות מסכת גיטין דף ט עמוד ב ד"ה אע"פ שחותמיהן

אף על פי שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים - ואור"י דחותמיהן עובדי כוכבים יש לפסול אף ע"פ שכתבו ישראל דלאו בני כריתות נינהו כדאמרינן לקמן ועוד דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד כדאמרינן בספ"ב (לקמן דף כג.) ועוד דלאו בני שליחות נינהו דאין שליחות לעובד כוכבים ומדבעינן שיאמר לסופר לכתוב ולעדים חתומו משמע דבעי שליחות

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף עז עמוד ב

וכתב ונתן. משמע שהבעל הנותן הוא מכתבו שפורע שכרו:

רמב"ם הלכות גירושין פרק א הלכה א

אין האשה מתגרשת אלא בכתב שיגיע לה וכתב זה הוא הנקרא גט, ועשרה דברים הן עיקר הגירושין מן התורה ואלו הן: שלא יגרש האיש אלא ברצונו, ושיגרש בכתב ולא בדבר אחר, ושיהיה ענין הכתב שגרשה והסירה מקניינו, ושיהיה ענינו דבר הכורת בינו לבינה, ושיהיה נכתב לשמה, ושלא יהיה מחוסר מעשה אחר כתיבתו אלא נתינתו לה, ושיתננו לה, ושיתננו לה בפני עדים, ושיתננו לה בתורת גירושין, ושיהיה הבעל או שלוחו הוא שנותנו לה, ושאר הדברים שבגט כגון הזמן וחתומת העדים וכיוצא בהן הכל מדברי סופרים.

רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה א

זה שנ' בתורה +דברים כ"ד א'+ וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, אחד הכותב בידו או שאמר לאחר לכתוב לו ואחד הנותן בידו או שאמר לאחר ליתן לה, לא נאמר וכתב אלא להודיע שאין מתגרשת אלא בכתב, ונתן שלא תקח מעצמה.

רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה ה

וצריך שיאמר הבעל עצמו לסופר כתוב ולעדים חתומו, הרי שאמרו לו בית דין או שנים נכתוב גט לאשתך ואמר להם כתובו אם כתבו הן עצמן וחתמו בו הרי זה כשר, אבל אם אמרו הם לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שחזרו ונתנוהו לבעל וחזר ונתן גט זה לאשתו בפני עדים הרי זה בטל, שהרי כתבו מי שלא אמר לו הבעל לכתבו.

תוספות מסכת עירובין דף יג עמוד א ד"ה אבל תורה

ומיהו קשיא דלגבי גט אפילו בענין זה פסול ולא חשיב לשמה דהא אפילו כתבו הסופר לשמה בלא צווי הבעל פסול לגרש בו דהא תניא במי שאחזו (שם ד' עב.) כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה ונתנו לה הרי הוא פסול עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דבעינן שליחות בכתיבה דהא סוף פ"ב דגיטין (ד' כב:) מכשירים כתיבת חש"ו בגדול עומד על גביו אף על גב דלאו בני שליחות נינהו וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף כד עמוד ב

וא"ת הכותב טופסי גיטין למה הוצרך להניח מקום התורף הרי הוא כותב סתם לאיזו שתבא ראשונה וכתיבת פרשת סוטה של ס"ת, איכא למימר שאני הכא דכתיב וכתב לה ספר כריתות בעינן שיהא ספר כריתות לשמה וזה אף על פי שהוא כותב לשם מי שתבא אצלו תחלה כיון דלא אמר ליה בעל לאו לשום כריתות איכתוב, וזו היא שפירשו בשמועה ראשונה שבמס' שחיטת קדשים (ב' ב') משום דאיתתא לאו לגירושין קיימא, וכבר פירשתי (כ"ג א') שמפני טעם זה אמרו שצריך לומר לסופר כתוב ולעדים חתומו, שאע"פ שהם כותבין לשם אשה פלונית כל זמן שלא אמר להם בעל לאו ספר כריתות לשמה הוא, והא דאמרינן בגמרא דלאו איהו קא כתיב ליה הכי נמי קאמר כיון דלאו איהו כתב לאו ספר כריתות הוא לגבי דידיה ולא משום דבעינן וכתב ממש, אי נמי אי כתב רחמנא וכתב בלחוד הו"א לאו משום לשמה אלא בעינן כתיבת בעל או שלוחו, אבל השתא דכתב לה, גלי על וכתב, דלאו משום כתיבתו קפיד אלא משום שאינו כרות לשמה אא"כ בשכתבו בעל או אחר ברשותו אף על פי שאינו שליח ממש

בית שמואל סימן קכג ס"ק א

אם אמר לה. אבל אם לא אמר לה אינו כלום כן כתב הטור בשם הרמ"ה וכבר כתבתי פלוגתת הפוסקים אם בעיני שליחות בכתיבת הגט והרמ"ה ס"ל דבעיני שליחות וכתב דכתיב בתור' קאי על הבעל מ"ה צריך לכתוב הבעל בעצמו או שלוחו לכן אפילו אם האשה כותבת צריך הוא לצוות לה ואין חילוק בין אשתו לאחר וב"ח מאריך בזה בחנם, ודין זה תליא בפלוגת' ר"א ור"מ, לר"מ קאי וכתב על החתימה לכן אפילו אם מצא באשפה כשר ולר"א קאי וכתב על הכתיבה וברייתא שהביא בפרק מ"ש דתניא הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולהעדים חתמו קשה דלא אתי' לא כר"א ולא כר"מ ואפשר דאתיא כרבי יהודה דס"ל חתימה וכתובה בעיני לשמה כמ"ש ריש גיטין, ותוספת ס"ל דאין צריך שליחות וכתב קאי על סופר ומה שצריך לצוות בעצמו להסופר משום כשלא שמע מהבעל הוי כאלו כותב בסתם ולא לשמה, ולפירושה קשה למה תניא בברייתא זו הגט בטל הא לא הוי אלא חשש בעלמא ומדרבנן וצריך ישוב:

בעל המאור מסכת גיטין דף לב עמוד ב

[ותפשוט] וכו' עד ומי מודה ר"י באומר אמרו וכו' וא"ת היכי מקשינן מדר' ירמיה ור"ח לשמואל והא חזינן בהדיא בפ' המגרש דשמואל ל"ל דר"י ובספרא דמובהק מוקים לה למתני' בשלא חתם איכא למימר דלמא נהי דפליג שמואל בפ' משנתנו אבל לא פליג דמימרא דר' ירמיה דהתם הכי ס"ל דחתם סופר כשר ואי מודה ר"י באומר אמרו נפיק מיניה חורבא ובדין הוא דשמואל גופיה בלא ר"י קשיא ליה אלא קושיא דתנא עדיפא מקושיא דאמוראי ושנינן לר"י תרתי אמר מילי לא מימסרן לשליח בלא אומר אמרו ואף באומר אמרו ושמואל סבר ליה כוותיה בחדא בלא אומר אמרו ופליג עליה באומר אמרו דלשמואל כשר וחתם סופר לר"י כשר דהא לא מודה באומר אמרו וכולן גיטין פסולין הן אפי' אתם חתומו והלכתא כוותיה ולר"מ ולשמואל חתם סופר פסול דכיון דתרווייהו מודו באתם חתומו שהוא כשר ותעשה נפיק מיניה חורבא וכל פלוגתא דאמוראי דפליגי באומר לשנים אמרו כולה אליבא דר"מ היא ולא כהלכתא וכי אמרי' ואר"ח מתני' ר"י היא אליבא דלישנא בתרא דאיכא דמפכי להו וגרסי' לר"ח כשר ותעשה ולהכי מתוקמה מתני' כר"י ולא כר"מ ואיכא למיחש לאתם חתומו שהוא כשר ותעשה ונפיק מיניה חורבא אבל מאן דמתני' כלישנא קמא ר"ח אמר כשר ולא תעשה מתני' לה לההיא מימרא לעיל בדרבה בר רב הונא דהוא בר זוגיה דר"ח והכי קא סלקא כולה שמעתא שפיר.

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף סו עמוד ב

ואמר רב חסדא מתני' מני' ר' יוסי היא דאמר מילי לא ממסרן לשליח. פירש"י ז"ל דאי ר' מאיר נפיק מיניה הך חורבנא דמפרשי בגמרא זימנין דאמר להו לשנים אמרו וכו', ומתרץ כיון דאמר מר כשר ולא תעשה לא שכיחא הלכך לא גזרינן ולית ליה דרב חסדא וחתם סופר לשמואל דברי הכל היא, ומיהו לרב חסדא לא מודה ר' יוסי באמרו, ובתוספות מקשים א"כ היה להם בגמרא לומר ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו לר' יוסי נמי נפיק מיניה חורבנא דר' מאיר, ממה שפירשו אותה לר' יוסי ולא פירשוהו לר' מאיר משמע שחורבה אחרת היא, ועוד היכי מתרצי דשמואל לית ליה דרב חסדא והא כל עיקר קושיא דגמרא ליתנה ממתני' לשמואל דאיהו לית ליה חתם סופר שנינו, אלא דמייטו ראייה בגמ' דר' ירמיה ורב חסדא סברי דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו ומסתמא לא פליג שמואל עלייהו בסברא דר' יוסי, והיכי מתרץ השתא דפליג עלייהו ואינהו סברי לא מודה ר' יוסי באמרו ושמואל סבר מודה, וזו הקושיא לפי שיטתם בתירוץ של מעלה, ועוד הקשו אם כפירושו של רש"י ז"ל היכי הדר מקשי הניחא למ"ד כשר ולא תעשה אלא למ"ד כשר ותעשה מאי איכא למימר, דילמא שמואל ס"ל כמ"ד כשר ולא תעשה ומודה ר' יוסי באמרו, ומ"ד כשר ותעשה סבר כרב חסדא ולא מודה ר' יוסי באמרו ופליגא דשמואל.

לפיכך פירשו בתוס' הא דאמר רב חסדא מתני' ר' יוסי היא דאמר מילי לא ממסרן לשליח משום דלר"מ נפיק מיניה נמי חורבא אחרית', דזימנין דאמר לשלשה תנו והם אמרו לסופר שיכתוב במעמד שלשתן והלך אחד מהם לשוק וסבורין השנים כיון שחברנו הסכים עמנו על הסופר הזה שיכתוב רוצה הוא שיחתום (נ"א: שיכתוב ויחתום) ומחתמי ליה הנך תרי עם אחד מהם, ובעל לא אמר הכי שלא נתן רשות אלא לשלשתן שעשאן ב"ד, ומיהו ליכא למיחש שמא יחתימו השנים אחר שלא מדעת השלישי דאם כן אפילו חתם סופר ועד פסול ליכא תקנתא, אלא לסופר בלבד הוא דחיישין שמא יחתימוהו עם אחד מהם דכיון שהסכים עמהם על כתיבתו סברי רוצה הוא בחתימתו, ועוד דלא ליכסיף, ומתרץ כיון דאמר מר כשר ולא תעשה לא שכיחא הך חורבא דר' יוסי ולא גזרינן, ודרב חסדא איתא מ"מ משום דלר"מ נפיק מיניה חורבא דפרשינן, ולפום הכי מקשי והדר מקשי אלא למ"ד כשר ותעשה מאי איכא למימר דלא פליגי אמוראי כלל במימריה דר' יוסי אי מודה באמרו או לא, זהו תורף פירושהו ז"ל.

ולשון רש"י מחוור לי מזה, שאין אלו אלא דברי נביאות והיאך אפשר שלא יפרשו בגמרא חורבא זו כלל, אבל לדברי רש"י ז"ל מתוך שהיו צריכים להזכיר החורבא לר' יוסי קצרו ואמרו מתני' ר' יוסי היא ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו הדר הוה ליה ר' יוסי כר"מ ונפיק מינה לתרווייהו הך חורבא, ועוד קשיא לי דהא נמי כשר ולא תעשה היא דכיון דחששא משום שמא תשכור עדים היא אף בשלשה שאמר להם תנו יש לחוש בכך שמא תשכור שלשה שיכולים אחרים לכתוב

ולחתום וליתן על פיהם וכ"ש למ"ד אתם חתומו לא תעשה, וכ"ת כיון שהם ב"ד כשר ותעשה א"כ נפיק מיניה חורבא דזימנין דאמר לג' אמרו לסופר ויכתוב וכו' דלא עדיפי ג' לר"מ מלר' יוסי, אבל לשון רש"י ז"ל הוא הנראה והנכון, ומה שהקשו מפני מה לא אמרו דמ"ד כשר ותעשה סבר לה כרב חסדא דלא מודה ר' יוסי באמרו ושמואל סבר כשר ולא תעשה ומודה, י"ל משום דשמואל משמיה דרבי הוא דאמר הלכה כר' יוסי באמרו ורבי גופיה הוא דאמר כשר ולא תעשה זאת בישראל +כנראה גרסת רבנו אמר ר"ה אמר רבי+ ורבי תנא הוא ואליבא דנפשיה קאמר כשר דאלמא מודו הוא ור' יוסי באמרו, ומ"ד כשר ולא תעשה לרבי קאמר לומר דאע"ג דבפלוני ופלוני אמר רבי לא תעשה באתם חתומו תעשה, הלכך למ"ד כשר ולא תעשה ניחא דמודה ר' יוסי באמרו ומשום הכי כשר וכיון דלא תעשה ליכא חורבא בחתם סופר, אלא למ"ד לרבי ולר' יוסי כשר ותעשה אי כשר מודה באמרו ואי תעשה נפיק מיניה חורבא, הלכך לית ליה קיום אלא כדמתרץ בגמ' דר' יוסי תרתי אמר ושמואל ורבי דאמרה בשמיה סברי לה כוותיה בחדא ופליגי עליה באמרו, ומעיקרא הו"ל למפרך בגמ' מתרי מילי דר' איפכא מי לא מודה ר' יוסי באמרו והא רבי כר' יוסי ס"ל וקאמר כשר ולא תעשה, אלא גמרא נקט שיטתא דלא מודה ודייק ואתי עד דמסיק לה הכי בודאי דלא מודה, כנ"ל ודבר נכון ומחזור הוא.

ואי קשיא היכי אמרינן דכיון דכשר ולא תעשה לא שכיח ולא גזרינן אפילו לר"מ והא רב חסדא הוא דאמר לקמן בכולן לא תעשה, וי"ל הך דאיתמר הכא אמר רב חסדא ר' יוסי היא אליבא דמאן דאפיך להו איתמר, וללישנא דגמרא תני הכא רבה +כנראה לגרסת רבנו רבה בר זוגיה דר"ח. [כמ"ש לק' ד"ה ושאלו], ורבא דרב יוסף+ אבל רש"י ז"ל פי' לקמן ואיכא דמפיך להו לרבא ורב יוסף, וי"ל דרב חסדא סבר אף על פי שאמרו כשר ולא תעשה גזרינן דפירוקין לשמואל היא ובמסקנא לשמואל גופיה לא צריכינן ליה וסוגיא דשמואל בכתב סופר ועד דמכשיר בספרא דמובהק אליבא דמתני' היא, אלא דאיכא למימר אף על גב דפירוקין אידחי ליה מ"מ מילתא דטעמא היא דכל לא תעשה לא שכיחא למיגזר בה דבכל דוכתא אשכחן במילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן, הלכך למ"ד לא תעשה לעולם לא גזרינן וחתם סופר דברי הכל היא. ועוד ראיתי בתוספות שמקשין כיון דחיישינן לחורבא דמשום כסופא דסופר מחתמי ליה הא דקתני מתני' לר' יוסי בשלשה הרי אלו ילמדו ויכתבו, והיינו חתם ידן כדאמרינן מי איכא בי דינא דלא ידעי למיחתם, אבל כתב הגט אומר לסופר ויכתוב לכתחלה היכי עבדי הכי והא נפיק מיניה חורבא דמשום כסופא דסופר הוא חיישי ומחתמי ליה, ונדחקין בתירוץ קושיא זו, וכן ראיתי מקשים אי מודה באומר אמרו היכי אמרינן כתובו כתב ידן הוא הא כתב הגט כשר והא נפיק מיניה חורבא דמשום כיסופא דסופר הוא חיישי ומחתמי ליה, ואני תמה על רבותינו הצרפתיים ז"ל שהרי לא גזרו אלא בשחתם סופר דפסלינן חתם סופר משום דזימנין דמחתמי ליה בפסול, אבל בשלא חתם אין כאן חששא ואין כאן גזירה כלל.

ועוד שאלו כיון דמסקנא שמואל סבר באומר אמרו כשר, חתם סופר ועד ודאי פסול דנפיק מיניה חורבא למאן דאמר כשר ותעשה, וכיון שכן היכי מספקא ליה אי כתב ידן הוא או כתב הגט הוא וקאמר בחתמו הן תצא, הא ודאי כתב ידן הוא דאי כתב הגט נמי הוה ליה חתם סופר ועד דפסול, ומפרשים דהכי מספקא ליה כתובו כתב ידן בלחוד הוא אבל כתב הגט נעשה כאומר בכתיבה אמרו, או דילמא כתב הגט בלחוד הוא אבל כתב ידן נעשה כאומר מחתימה אמרו, ולפ"ז מה שהקשו בגמ' ואי סבירא לן כתב ידן הוא הא כתב הגט כשר והאמר שמואל הלכה כר' יוסי ה"ה דאי כתב הגט הוא דק' ליה, וצריכינן למימר נמי נעשה כאומר אמרו א"נ דלא דייקי מעיקרא בחתם סופר ועד פסול, וגם זה הפלפול אינו כדעתי דאי כתובו כתב הגט וכתב ידן משמע אף על גב דפסול ע"כ הכי קאמר בעל, אי משום דאיהו לא ידע דפסול מדרבנן אי משום דדילמא למיפסלא מיניה ומכו"ע מכיון, ולקמן בפרק מי שאחזו במהיום ולאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי ולא אמרינן בודאי תנאה הוא דאי חזרה גט פסול הוא, וכן באומר כולכם חתומו ואחד מהם קרוב או פסול פליגו בגמרא ולא אמרינן בודאי שנים משום עדים וכולם משום תנאי קאמר דאי כולם משום עדים גט פסול הוא, אלא בתר משמעות לשון אזלינן בין כשר בין פסול, וכן בקידושין וכן בדיני ממונות, וה"נ אמרינן בפ"ק דקידושין ובכמה דוכתי.

ושאלו לר"ת ז"ל לרב חסדא דאמר אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו כשר ולא תעשה, מתני' דקתני אמר לשנים תנו וכו' הרי אלו יכתבו ויתנו במאי מוקמת לה, אי כתב סופר וחתם עד הא אמרת לר"מ פסול, ואי נמי דאמר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ואתם תנו לה שהוא כאומר להם חתומו הא אמרת לא תעשה, והשיב דילמא מתני' בדיעבד, וליתא דמתני' יכתבו ויתנו קתני ולכתחלה משמע, וכן בתוספות נדחקין בזה בסברות שאין להם עיקר, אלא י"ל כדאמרן דלמאן דתני משמיה דרב חסדא כשר ולא תעשה חתם סופר ועד כשר לכתחלה דלא גזרינן וכדשמואל, ותני להא דאמרינן מתניתין מני ר' יוסי ברבה דהוא בר זוגיה, ומ"ד משמיה מתני' ר' יוסי סבר אמרו לסופר ויכתוב כשר ותעשה באתם חתומו והיינו מתני', ובר מן דין הו"ל לר"ת ז"ל למימר דמתני' בשאמר הבעל עצמו לסופר כתוב ואמר לשנים אחרים תנו או לשלשה כתבו ותנו ומכתב ידן קאמר, וזה עיקר דהא רבי יוסי לא מודה באומר אמרו ואלו ברישא ליכא פלוגתא בהרי אלו יכתבו ויתנו ובחד גוונא היא לר"מ ור' יוסי

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף סז עמוד א

וא"ת למ"ד באתם חתומו כשר ולא תעשה הא תנן במתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ואי כתבו ידם הוא וכתב הגט נעשה כאומר אמרו א"כ הו"ל אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו וקתני יכתבו ויתנו אפי' לכתחילה, ואומר ר"ת דלעולם דיעבד קאמר והאי דנקט לישנא דמשמע לכתחילה משום סיפא דאמר לשלשה נקטיה דאותו הוי אפי' לכתחילה דבשלשה ליכא למיגזר מידי, ועוד י"ל דאפי' ברישא שרי לכתחילה והא דאמר באתם חתומו לא תעשה לאו משום דחיישינן שמא תשכור עדים דהא מעשה לא עבדי אלא גזירה אטו אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו, הלכך דוקא אומר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו הוא דגזרינן אטו אמרו לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו דדמי ליה כיון שהזכיר אמרו דאי לא הא לא קיימא הא, אבל באומר לשנים תנו אף על גב דכתב הגט נעשה כאומר אמרו כיון דלא הזכיר אמרו בפירוש לא גזרינן. וא"ת הא דתנן אמר לשלשה כתבו ותנו שיכתבו הם עצמן ויתנו לכתחילה ואי כתובו כתב ידם דוקא וכתב הגט נעשה אומר אמרו ניוחש דילמא חיישי לכיסופא דסופר ומחתמי ליה, י"ל כיון דשלשה הם וצריכים הם בעצמם לחתום דייקי טפי ולא מחתמי אחר עמהם, וחורבא דר' מאיר לא שייכא נמי הכא כיון דצריכי הם בעצמם לחתום. ומיהו קשה מהא דאמר לשנים תנו ואי כתב ידם הוא וכתב הגט נעשה כאומר אמרו ניוחש דילמא חיישי לכיסופא דסופר דהא שנים נינהו ולא דייקי ולכתחילה נמי כשר לפי תירוץ שני שתירצתי אפירכא קמייאת, ונראה לי דליכא למיחש דילמא חיישי אכיסופא דסופר אלא דוקא היכא דהבעל אומר בפירוש אמרו לסופר ויכתוב דאז יאמר הסופר כמו שבררני לכתוב גם נתרצה שאחתום ואיכא כיסופא אי לא מחתמי ליה, אבל כשאומר סתמא כתבו ותנו ואם ירצו הם יעשו הכל אף על פי שכתב הגט יש להם רשות לומר לסופר לכתוב מ"מ ליכא כיסופא אי לא מחתמי ליה כיון שהבעל לא הזכירו בפירוש, אף על גב דלר"מ בשלשה כשעשאן ב"ד איכא חורבא אף על גב דבעל לא אמר בפירוש לסופר לכתוב, שאני התם כיון שעשאן ב"ד עומדים במקום הבעל ושייך שפיר כיסופא שיאמר הסופר לשנים שאומרים לו לכתוב הואיל וחבירכם השלישי הסכים שאכתוב גם יתרצה שאחתום אם תרצו אתם הלכך איכא כיסופא.

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף סו עמוד ב

ומי מודה ר' יוסי באומר אמרו והתנן וכו' ואמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו. הקשו בתוספות מאי קושיא לשמואל והא איהו לית ליה דר' ירמיה דאיהו סבר כתב סופר שנינו, דקאמרינן התם ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר ומוקים לה בספרא דמובהק דתנשא לכתחלה, ומתרצים דהכי מייתי לה ראייה כיון דלר' ירמיה ורב חסדא ודאי לא מודה ר' יוסי באומר אמרו מסתמא שמואל לא פליג עלייהו במילתיה דר' יוסי אף על גב דלדידיה לא שמעינן ליה לר' יוסי הכי, וזה תירוץ רעוע, אלא י"ל דמתני' לשמואל כל כתב סופר ועד קתני בין בכתיבה הניכרת כגון ספרא דמובהק בין בחתימה ולא מפיק שמואל חתם סופר ממתני', וגם זה אינו מחוור, אבל נ"ל דאפילו בכתב סופר נמי מפיק מיניה חורבנא דזימנין דאמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו, ומשום כיסופא דסופר חיישי ולא מחתמי אלא חד ומכשרי ליה בכתב סופר מובהק ועד אולי ליה כסופא לסופר בהכי אלא יקרא נמי עבדי ליה, ובעל לא אמר הכי דלא סמיך עליה בעד אלא על פלוני ופלוני דאמר, והא דמייתי גמ' דר' ירמיה משום דעלה איתמר דרב חסדא ומייתי פירושא למתני' וה"ה דלשמואל נמי הכי הוה.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לג עמוד ב

מתני' אמר לעשרה וכו' ילמדו ויכתבו ויתנו לה. אם אין יודעין לכתוב [ילמדו] עד שיכתבוהו בעצמם: כולכם כתובו אחד כותב. במעמד כולן כדמפרש בגמ': וכולן חותמין. לרבי יוחנן דקי"ל כוותיה שנים משום עדים וכולן משום תנאי כדאיתא בפ' המביא תניין [דף יח ב] ואפ"ה צריכין לחתום [לכתחלה] זה בפני זה כמ"ש בפרקא קמא [ס"א תט] מיהו חתום תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים [כשר] כדאיתא בפ' המביא תניין [דף יח ב]: לפיכך אם מת אחד מהם. קודם שחתם. הרי הגט בטל:

גמ' אחד כותב ע"י כולן. בשביל כולם:

מוליך במעמד כולן. כולן ילכו עמו:

וגרסי' בגמ' איבעיא להו מנה מהו. כלומר אם לא אמר כולכם אלא מנאן אבג"ד ואמר כתבו גט לאשתי מהו מדמיניהו לכלהו הנך מנויין איכוון או דילמא כיון דלא אמר כלכם המנויין כתבו לא בעינן כולהו [רב הונא אמר מנה אינו ככולכם ר' יוחנן כו' אמר מנה הרי ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו הא דמנה מקצתייהו] אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא. כלומר אמרי לה דמנה כולהו אכולהו קפיד אבל מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנויין דכיון דלא מנה לכולהו הוברר הדבר שהוטרח הדבר עליו וחדל לו מדעתו הראשונה כך כתב רש"י ז"ל ויותר היה נ"ל לומר

דמנה מקצתייהו חזר בו לגמרי ולא קפיד כלל. ואמרי לה להאי גיסא. כלומר דמנה מקצתייהו גלי דעתיה דאהני קפיד וצריכין כל המנויין לחתום אבל מנה כולהו כיון דלא אמר כלכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה אבל לא שיחתמו כולן. ולא ידעתי למה לא הביאה הרי"ף ז"ל וכן תמהני על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ט מהלכות גירושין ואם מנאן בין שמנה כולן בין שמנה מקצתן ואמר להם חתומו הרי זה כאומר כלכם חתומו וכו' מת אחד מהם קודם החתימה הרי זה גט בטל ואמאי והא מנה ספקא הוי:

והשתא תקינו רבנן בגיטא דכולכם. הכי איתא בגמרא דאתקין רב יהודה בגיטא דכולכם. כלומר בגט שאדם אומר במעמד רבים שלא יאמר כתבו או הוליכו בלבד שיש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל אלא כך יאמר כתבו כל חד מנכון וכו':

רמב"ם הלכות גירושין פרק ט הלכה כז

אמר לעשרה כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי אחד מהן כותב ושנים מהן חותמין ואחד מהן נותנו לה, ואפילו היה הכותב ז אחד משני העדים שחתמו בו והוא השליח שנתנו לה הרי זה ח כשר, אמר להן כולכם חתומו כולם חותמין, ואם מנאן בין שמנה כולם בין שמנה מקצתן ואמר להן חתומו הרי זה כאומר כולכם חתומו ושנים שחותמין בתחלה הן משום עדים ט והשאר משום תנאי. לפיכך אם היו השאר פסולין או חתמו זה היום וזה למחר אפילו לימים הרבה הרי זה כשר, מת אחד מהן קודם חתימה הרי זה גט בטל, היה אחד משנים הראשונים פסול הרי זה גט פסול שמא יאמרו עד פסול כשר בעדות שאר שטרות בעת שיהיו העדים רבים, ולא הכשירוהו בגט שעדין רבים אלא מפני שעדין מסירה הן העיקר

ואם מנאן וכו'. ובגמרא (דף ס"ז): איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אינו ככולכם רבי יוחנן משום ר"א דמן רומא אמר מנה הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא במנה כלהו והא במנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי

מגיד משנה הלכות גירושין פרק ט הלכה כז לה להאי גיסא, ומפני שלא נתבאר בגמרא באי זה צד הוא ככולכם אם במונה כולם עם במונה מקצתם כתב רבינו דבכל גזונא הוא כאומר כולכם. ובירושלמי אמרו המונה הרי הוא ככולכם. ומ"ש רבינו ושנים שחותמין וכו' פרק המביא תניין (דף י"ח): אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר רבי יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי ורשב"ל אמר כולם משום עדים ואוקימנא לה דאמר כולכם מאי בינייהו איכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן עד עשרה [ימים מ"ד משום תנאי כשר ומ"ד משום עדים פסול] אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול מאן דאמר משום תנאי כשר [ומאן דאמר משום עדים פסול] וידוע שהלכה כרבי יוחנן: